No. 1149 Zaterdag 6 Januari 1906. 23ste Jaargang.

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire en Aruba per drie maanden fl. 2,— met vooruitbetaling.
Voor het Buitenland per jaar fl. 10,—
Afzonderlijke nummers fl. 0.20.

BUREAUX VAN DIT BLAD
REDACTIE: Waterkant, Otrabanda, No. 223
ADMINISTRATIE: Plein Concordia, No. 129, Pietermaai

E Courant aki ta sali toer dia Sabra.
Su prijs di abonnement ta fl. 2,— pa tres luna pagá padilanti.
Pa lugarnan foi Curaçao, Bonaire i Aruba fl. 10,— pa anja.
Un number sol fl. 0,20.

ONZE BEGROOTING IN DE KAMER.

HANDELINGEN. (VERKORT.)

(Vervolg.)

De heer VAN KOL: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb niet zonder verbazing van den Minister vernomen, dat er nu ook al regeeringslichamen zijn, die met werkstaking dreigen. Ik geloof, dat de heeren van den Kolonialen Raad zich gelukkig mogen rekenen, dat dit niet onder het Kabinet-Kuyper gebeurd is; anders toch zou deze er wellicht toe zijn overgegaan, ook op die ambtenaren van openbaren dienst de dwangwetten toe te passen.

Dat er overigens gemis van samenwerking tusschen den Gouverneur en deze heeren was, is mij reeds sedert lang bekend.

Ik heb dan ook met genoegen van den Minister gehoord, dat bij het gewenscht acht in dien Raad eens nieuw bloed te brengen; wellicht zal er dan een betere toestand geboren worden. Daarbij zal hij echter voorzichtig te werk moeten gaan, daar het schijnt, dat men van sommige zijden plannen beraamt om, op welke wijze ook, den Gouverneur te dwarsboomen. Ik heb er straks reeds op gewezen, dat, al wil ik erkennen, dat wat meer doortastendheid bij den Gouverneur wellicht gewenscht ware, zijn toewijding en goede bedoelingen geen oogenblik in twijfel kunnen worden getrokken en hij derhalve steun verdient om het werk, dat hij eenmaal heeft aangevangen, te kunnen doorzetten............

De heer FOCK, Minister van Koloniën: Ik bemerk, dat ik zooeven een zaak niet heb aangeroerd, die de heer van Kol had besproken.

Het betreft de quaestie, dat Venezuela onze schepen niet meer zou toelaten, omdat de papieren der schepen niet kunnen worden geviseerd, daar wij in Curaçao niet een consul van Venezuela hebben.

Ik kan mededeelen, dat, volgens mededeeling van den Minister van Binnenlandsche Zaken in Venezuela, aan onzen zaakgelastigde aldaar, de President van Venezuela er in heeft toegestemd, dat de consul van Columbia de scheepspapieren der Curaçaosche schepen zal afteekenen. Er wordt gewacht op de toestemming van Columbia voor zijn consul om daarvoor een definitieve regeling te verkrijgen.

Wanneer die regeling tot stand komt, is ten minste dit bezwaar opgeheven.

De algemeene beraadslaging wordt gesloten.

De onderartt. 1 tot en met 32 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over onderart. 33, luidende:

„Toelagen aan het verder onderwijzend personeel aan de openbare scholen, f 3850."

De heer VAN VUUREN: Mijnheer de Voorzitter! Bij dit artikel is in het Voorloopig Verslag het geheele onderwijs behandeld en ook de twee punten die ik daarvan zou willen bespreken. Maar aangezien die punten ook betrekking hebben op het bijzonder onderwijs, waarvoor het subsidie onder art. 34, is uitgetrokken, zal u mij wel veroorlooven, Mijnheer de Voorzitter, dat ik begin met een kleine aanhaling uit den toelichtenden staat bij art. 34, waar ik lees:

„Het artikel is voor overschrijding uit „onvoorzien", vatbaar verklaard, ten einde de uitvoering van een door den Gouverneur nader ontworpen verordening, regelende het onderwijs in de kolonie Curaçao, mogelijk te maken.

„In die verordening zijn namelijk ook opgenomen de bepalingen bij het verleenen van subsidie in acht te nemen, waarvan sprake is in de Memorie van Toelichting betreffende de koloniale huishoudelijke begrooting van 1904, welke bepalingen eene verhooging der uit te keeren subsidiën ten gevolge zullen hebben."

Door dus dit artikel voor overschrijding uit „onvoorzien" vatbaar te verklaren, accepteert de Kamer de financieele gevolgen welke uit die verordening en uit de daarin opgenomen subsidieregeling voor de kolonie, en, waar deze noodlijdend is, voor het moederland zullen voortvloeien. Indien er toch eenmaal in is bewilligd, dat de Gouverneur uit den post „onvoorzien" put, met de uitdrukkelijke bedoeling om te kunnen overgaan tot invoering van die verordening, valt er later geen verzet aan te teekenen tegen nieuwe uitgaven, die mogelijk ten gevolge van die verordening op de begrooting zullen worden gebracht, wanneer die verordening kracht van wet zal hebben gekregen.

Een gelukkige redeneering vind ik deze op zich zelf niet. Wij accepteeren daardoor de financieele gevolgen van een verordening, die nog niet definitief is vastgesteld, die gewijzigd kan worden ook door den Kolonialen Raad. Wij plaatsen dus onze handteekening onder een wissel, waarop het bedrag open is gelaten, een wissel, dien wij zelfs niet hebben gezien.

De verordening is ons niet toegezonden; zij is ook niet ter griffie gedeponeerd; de kennismaking daarmee dank ik aan de welwillendheid van Zijn Excellentie den Minister van Koloniën, die de goedheid had mij zijn „eenig exemplaar", zooals hij het noemde, een paar dagen ter inzage af te staan. Hem daarvoor mijn oprechte erkentelijkheid betuigende, waag ik het, met de bescheidenheid die mij als jong lid past, te vragen, of het niet wenschelijk is, dat van dergelijke ontwerp-verordeningen een exemplaar ter griffie wordt gedeponeerd, vooral wanneer zij zooals deze, ook op de begrooting invloed hebben.

Waar echter, Mijnheer de Voorzitter, de zaak eenmaal zoo geregeld is, moeten wij op dit oogenblik de vraag stellen en beantwoorden, of wij die financieele offers willen brengen en, zoo ja, of daarvan datgene is te verwachten, wat wij voor het onderwijs noodig vinden. Nu moet ik tot mijn leedwezen zeggen, dat ik in dit opzicht niet gerust ben. In het Voorloopig Verslag is de klacht geuit, dat het gehalte van het volksonderwijs, speciaal in de buitendistricten, veel te wenschen overlaat. De Minister heeft daarop geantwoord, dat hij die quaestie nog niet voldoende had onderzocht, maar dat hij toch de aandacht moest vestigen op de verordening van 21 Juli van dit jaar, strekkende om het onderwijs in de buitendistricten door hoogere subsidiën onder zekere voorwaarden gaandeweg te verbeteren.

In het Voorloopig Verslag is tot toelichting van de klacht verwezen naar bladz. 154 van het Curaçao-nummer van *Neerlandia*. Wanneer ik die bladzijde opsla, vind ik daar slechts één klacht, namelijk dat het aantal onderwijzeressen in de buitendistricten te gering is en vandaar niet altijd de resultaten aan de gestelde verwachtingen konden beantwoorden. Lees ik nu een bladzijde verder, dan vind ik daar door den schrijver, die in het Voorloopig Verslag is aangehaald, op de vraag: Wat de Regeering in de *buitendistricten* te doen heeft? geantwoord: „Het onderwijs, *dat de Regeering zelf onmogelijk geven kan*, niet belemmeren door wettelijke bepalingen. Veeleer zij het er op uit door geldelijken steun te bewerken, dat het aantal onderwijzeressen kunne verbeterd worden en in verhouding gebracht tot het aantal schoolgaande kinderen." En verder: „Vermeerdering van personeel, dat voor zijn nederige, maar verdienstvolle taak berekend is, dat zij het streven der regeering, dat is de eenige weg haar aangewezen. Elke andere weg is er een met voetangels en klemmen."

Als ik een meer officieel stuk ter hand neem dan dit tijdschrift is, namelijk het rapport der commissie van onderwijs, hetwelk als bijlage G aan het Koloniaal Verslag is toegevoegd, dan lees ik:

„Over het bijzonder onderwijs in het stadsdistrict betuigt de schoolcommissie haar bijzondere tevredenheid. Niet zoo gunstig kan de commissie zich uitlaten over het onderwijs in de buitendistricten, waar uitsluitend Roomsch-Katholieke zusterscholen gevonden worden. Het aantal schoolgaande kinderen werd op die scholen te groot, dan dat het aantal onderwijzende zusters daaraan evenredig kon worden gehouden. Desniettegenstaande beantwoorden de resultaten van dit onderwijs, dank zij de toewijding der zusters, genoegzaam aan de geringe behoefte van de arme buitenbevolking, welker toestand geheel en al van dien der stadsbevolking verschilt."

Het is misschien niet overbodig hierbij aan te teekenen, dat deze commissie bestaat uit drie Protestanten, twee Israëlieten en twee Roomsch-Katholieken, zoodat men niet behoeft te denken, dat geestelijke verwantschap met de scholen, welke het hier geldt, de commissie tot haar oordeel heeft geleid.

In beide stukken wordt dus dezelfde klacht geuit, namelijk dat het aantal onderwijzeressen in de buitendistricten te gering is. Indien dus genoemde verordening verbetering in den toestand wil brengen, moet zij er vooral op uit zijn, het aantal onderwijzeressen in die buitendistricten geleidelijk te vermeerderen. Zij doet nu m. i. juist het tegendeel, zij doet wat de schrijver in het Curaçao-nummer van *Neerlandia* zegt, dat zij niet moet doen: zij belemmert het onderwijs door wettelijke bepalingen en werkt de vermeerdering van het aantal onderwijzeressen eer tegen dan dat ze die bevordert. De verordening stelt als eisch, dat alle onderwijzers en onderwijzeressen gediplomeerd zullen zijn. Een gelijke bepaling komt ook voor in de thans geldende verordening van 1884, doch daaraan is toegevoegd een dispensatie. Art. 59 geeft gelegenheid om telkens voor vijf jaar vrijstelling van dien eisch te verleenen, en men weet welk gebruik daarvan, gedwongen door de omstandigheden, is gemaakt.

Nu weet ik wel, dat ook in de nieuwe verordening een dispensatie is, een dispensatie die zelfs bij de eerste lezing grooten indruk maakt. In art. 5 wordt de eisch van het diploma los gelaten voor hen die onderwijs geven aan de in art. 46 genoemde bijzondere scholen, en in dat artikel worden opgesomd alle scholen die gesubsidieerd worden. Art. 46 doet echter nog iets anders, nog iets meer, het fixeert te gelijker tijd het subsidie voor elke school op het bedrag dat thans wordt genoten, tot tijd en wijle die scholen aan de eischen zullen voldoen, dat wil dus zeggen, totdat die scholen zullen hebben een personeel op volle sterkte van 1 onderwijzer op 50 leerlingen. En waar nu blijkt, uit den aanhef van de Memorie van Toelichting der verordening, dat de eerste aanleiding tot dit verschil is geweest een aanvraag om meer subsidie voor de bestaande scholen, beteekende de fixatie in art. 46, dat die aanvraag wordt afgewezen zoolang niet de scholen aan alle nieuwe eischen voldoen. Elke stap, die door de besturen zal worden gedaan om geleidelijk van den bestaanden toestand te komen tot den betere, die men scheppen wil door de verordening, zal die besturen geld kosten zonder dat daar tegenover de minste tegemoetkoming bestaat. Men heeft geen hulp op den weg, die tot het einddoel leidt, de eerste hulp komt eerst als het einddoel is bereikt; hoever men daarvan nog is verwijderd, weet men...........

Van een prikkel om meer onderwijzers te krijgen, is dus in de verordening absoluut geen sprake. Hoogstens zal de toestand blijven zooals hij is; maar zelfs dit verwacht ik niet. Het kan niet uitblijven, dat de overbevolking der scholen eer toe- dan af zal nemen, omdat men er voor terug zal deinzen nieuwe scholen te bouwen, die dadelijk aan alle eischen zullen moeten beantwoorden. En bouwt men al nieuwe scholen, dan zal men daarheen het gediplomeerd personeel bij voorkeur dirigeeren en zal de toestand aan de bestaande scholen zeker niet verbeteren.

Als ik dit alles naga, weet ik voor deze regeling geen andere verklaring

te geven—het is een gedachte, welke ik natuurlijk van mij heb afgezet,—dat men in Curaçao gezegd moet hebben: wij kunnen niet buiten het bijzonder onderwijs, en in billijkheid moeten wij erkennen dat dit aanspraak kan maken op meer subsidie. Wij zouden echter liever openbare scholen hebben, doch daarvoor wil het moederland geen geld geven. Laten wij dus aan het bijzonder onderwijs een subsidie op papier geven en niet in werkelijkheid. Het bijzonder onderwijs wordt dus vanzelf door het openbare verdrongen. Ik herhaal, ik geloof niet, dat het zoo bedoeld is, maar bedoeld of niet bedoeld, dit zal het resultaat zijn.

Dat er meer subsidie noodig is, is toch in deze Kamer „in confesso". Niet zonder een tikje ergenis las ik dezer dagen nog in het Voorloopig Verslag eener vorige begrooting den raad aan de Regeering om, als haar de gestelde eischen gerechtvaardigd voorkwamen, deze ook vast te houden, omdat, waar de Roomsch-Katholieke scholen dringend behoefte aan subsidie hebben, zij wel zouden moeten toegeven. Het bijzonder onderwijs heeft dus dringend behoefte aan meer subsidie.

En wanneer de besturen dat meerdere subsidie niet krijgen, dan kan het niet uitblijven, dat na korter of langer weerstand, zij noodgedwongen hun taak moeten nederleggen. Wat zal er dan komen van het onderwijs en wat zullen de gevolgen zijn voor de schatkist? Voor de schatkist allereerst. De Regeering zal dan niet 1 of 2 onderwijzers, maar natuurlijk zijn personeel met 70 man meer moeten versterken. Wat zal de Regeering dat kosten? In het artikel over het openbaar onderwijs in *Neerlandia* wordt nu al geklaagd. dat zoo weinig onderwijzers uit Nederland solliciteeren, dat het traktement dan ook veel te laag is en dat reeds bij de benoeming het maximum traktement moet worden uitgekeerd, dat is voor de laagste klasse f1600. Wanneer dit nu geldt als men 1 of 2 onderwijzers noodig heeft, dan zal dit in veel sterker mate gelden wanneer men geregeld een 60 of 70 onderwijzers meer behoeft. Behalve f 1600 per onderwijzer, zullen de overtochtskosten moeten betaald worden. Er zullen woningen moeten worden gebouwd, want die menschen zullen gehuwd zijn of willen huwen. De scholen zullen moeten overgenomen worden van de bijzondere besturen of nieuw moeten gebouwd worden. Men make nu zelf de rekening of wel om het gemakkelijk te maken, leze men de berekening door de *Amigoe di Curaçao* gemaakt. Ik heb die bereking niet nagegaan en kan haar dus niet voor mijn verantwoording nemen, maar ik geloof haar wel als juist te mogen aannemen. Uit die berekening blijkt, dat ieder kind op de Staatsschool f 88 kost, terwijl, als de geheele subsidieregeling zal zijn ingevoerd, ieder kind op de bijzondere school f 8,75 zal kosten.

Maar aangenomen, dat men over de geldelijke bezwaren heenstapt, dan blijven nog de belangen van het onderwijs over. Het zal misschien mogelijk zijn voldoend personeel te vinden voor de hoofdplaatsen, waar het leven gemakkelijker en aangenamer is, maar men zal ook de bijzondere onderwijzers in de buitendistricten moeten vervangen. In die buitendistricten kunnen onze zusters, die om de wereld niet geven, tevreden zijn, voor leeken zal het een heel eenzaam leven zijn en zal men er geen enkele aantrekkelijkheid vinden. Ik vrees dan ook, dat het getal onderwijzers, dat daar geplaatst wil worden, zeer klein zal zijn, en dat men vooral bij verlof, wat ook meer zal voorkomen, voortdurend onderwijskrachten zal te kort komen. Het onderwijs zal daardoor zeer veel schade lijden.

Maar aangenomen dat ook die bezwaren te boven zullen zijn te komen, wat zal er dan nog van het onderwijs worden?

Het is een feit, dat onze zusters en broeders in Curaçao een bijzonder slag schijnen te hebben om kinderen tot trouw schoolbezoek op te wekken. Wanneer men het officieele verslag nagaat, dan blijkt daaruit, dat zelfs op de scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs op Curaçao 't schoolverzuim veel geringer is bij de bijzondere dan bij de openbare scholen. Bij de openbare scholen voor meer uitgebreid onderwijs het schoolverzuim van 5,5 pct. tot 8.3 pct., naar gelang van het jaargetijde, bij de bijzondere scholen voor meer uitgebreid onderwijs maar 3,7 pct. Wat de scholen van elementair onderwijs betreft, is het schoolverzuim bij het openbaar onderwijs gemiddeld 15 pct. en bij het bijzonder onderwijs 7½ pct. Wat zal er dus van het schoolbezoek worden, wanneer de zusters en broeders tegen den zin der bevolking, die met de zusters is opgegroeid, zullen worden vervangen door openbare onderwijzers?

Daarom zou ik in overweging willen geven om in deze zaak zeer voorzichtig te zijn en ernstig na te gaan of men er op deze wijze komen zal, zonder zich zware lasten op te leggen en zonder het onderwijs schade te doen.

De heer van Kol heeft straks bij de algemeene beraadslaging gezegd, dat de beweging tegen den Gouverneur alleen een gevolg zou zijn van den tegenzin der Katholieke bevolking tegen deze onderwijs-ordonnantie.

Ik behoef hierop niet in te gaan, want, waar de Koloniale Raad, waarmede de Gouverneur in conflict is geraakt, maar twee Katholieken telt, houdt deze redeneering zeker geen stand. Uit hetgeen ik hier opmerkte, zal men echter wel zien, dat er alle reden is voor de Katholieken om tegen de Verordening ernstig bezwaar te hebben.

Wat ik nu zou willen?

Allereerst natuurlijk meer subsidie, want het gaat toch niet aan, dat waar op Curaçao gelijke eischen gesteld worden aan de openbare als aan de bijzondere school, men daar een veel lager subsidie uitkeert dan het bijzonder onderwijs dan in Nederland en te gelijk aan de openbare onderwijzers in Curaçao een veel hooger minimum traktement verzekert dan hier.

Over het cijfer, dat voor dat verhoogde subsidie zou moeten worden aangenomen, zal ik mij niet uitlaten, maar ik wil wel zeggen, dat het voorstel door den apostolischen vicaris aan de schoolcommissie gedaan, namelijk vergoeding van het minimum traktement, verminderd met ¼ of ⅙, mij niet overdreven voorkomt.

Ik wensch echter nog iets anders. De bedoeling van de verordening schijnt te zijn, dat zij den bestaanden toestand accepteert, maar alleen voor de toekomstige verlangt inrichting naar haar voorschriften. Wanneer dat de bedoeling is, Mijnheer de Voorzitter, dan moeten ook de onderwijzeressen, die hun geschiktheid hebben bewezen niet door examens, maar door jarenlange werkzaamheid in de school, ten aanzien van de subsidieering, ook gelijkgesteld worden met de toekomstige gediplomeerden. In de verordening zal dan ten minste een prikkel liggen tot uitbreiding van het personeel. Het is dan echter voor mij nog de vraag, of het wel verstandig is om dadelijk en in eens te vorderen, dat alle nieuwe onderwijzers voor de buitendistricten gediplomeerd zullen moeten zijn.

Ik kom thans tot een tweede punt. In de verordening is ook opgenomen, en dat is een voorwaarde, die niet alleen geldt voor de nieuwe, maar ook voor de bestaande scholen, dat het onderwijs moet gegeven worden „zooveel mogelijk" in het Nederlandsch. Dit „zooveel mogelijk" vind ik al een bijzonder ongelukkige uitdrukking in een wetsartikel, op welks niet-naleving nog wel de poenale sanctie staat van verlies van het subsidie. Men schijnt dan ook in de kolonie zoo weinig de mogelijkheid te hebben aangenomen van het opnemen van een dergelijk vage uitdrukking in een verordening zonder nadere bepaling, dat men verband heeft gelegd tusschen dat „zooveel mogelijk" en de 18 uren, waarover verder in het artikel werd gesproken. Dit is onjuist.

Wij hebben hier te doen met twee onderscheiden op zich zelf staande voorwaarden. De eerste is, dat aan elke gesubsidieerde school minstens achttien uren in de week onderwijs moet worden gegeven, en de tweede is, dat onverschillig wat het getal uren zij, dat onderwijs zal moeten worden gegeven, „zooveel mogelijk" in het Nederlandsch. De Gouverneur verklaarde dit „zooveel mogelijk" door te zeggen, dat natuurlijk niet kan worden gevorderd, dat kinderen die pas op school komen en nooit iets anders hebben gehoord dan Papiamentsch dadelijk alleen in het Hollandsch onderwijs zullen ontvangen. Zóó uitgelegd, kan de uitdrukking tot zeer bevredigende consequentiën leiden. Zij die meenen, dat de kinderen de eerste 2, 3 jaren nog niet voldoende Hollandsch verstaan, om les in het Hollandsch te krijgen, zouden daaruit kunnen afleiden dat men zoolang het onderwijs in het Papiamentsch mag geven. Maar wat zij daarover denken, doet niets ter zake; in Curaçao is evenmin als in Nederland een administratieve rechter, en is er maar één die beslist en dat is de Gouverneur.

De Gouverneur maakt uit of de school heeft voldaan aan de voorwaarden om een subsidie te verkrijgen. Meent dus de Gouverneur, dat er niet genoeg in het Hollandsch is gedoceerd, dan mogen anderen daarover denken zooals zij willen, het subsidie is dan verloren.

Dit echter nog daargelaten, lijkt mij de eisch, dat het onderwijs moet worden gegeven in het Hollandsch, dat wil zeggen, niet dat er les moet worden gegeven in het Hollandsch, maar dat het Hollandsch voertaal moet zijn, zeer overdreven. De Regeering beroept zich ten deze op den Gouverneur, maar ik moet tot mijn spijt zeggen, dat dit beroep op mij heel weinig indruk maakt. De Gouverneur is, dunkt mij, in dit opzicht veel te hard van stapel geloopen. In 1901 benoemd, is de verordening reeds verschenen in 1902. Ik kan mij zeer goed begrijpen, dat de Gouverneur, die in Nederland schoolopziener was, en zich dus in Nederlandsche onderwijstoestanden had ingewerkt, in Curaçao komende, en daar hoorende of ziende dat het onderwijs werd gegeven voor een groot deel door niet gediplomeerden in een taal, die hij niet verstond, heeft gezegd: daaraan moet een einde komen. Hij had echter eerst eens ernstig moeten nagaan, hoe men tot dien toestand was gekomen, wat de oorzaak en de aanleiding daarvan was. Daarvoor heeft hij in dien korten tijd geen voldoende gelegenheid gehad. Het is onmogelijk om in een half jaar zich zoo op de hoogte te stellen in een vreemde kolonie, dat men een besluit kan nemen van zoo ingrijpenden aard, als de verandering van voertaal bij het onderwijs. Daarom hecht ik niet veel aan het gevoelen van den Gouverneur. En ik doe dit te minder, omdat ik tal van stemmen van andere richting heb gehoord. In het bekende werk van ons geacht medelid, den heer Van Kol, is deze zaak op verscheidene plaatsen besproken. De heer Van Kol is op de eilanden geweest op een tijdstip, dat deze zaak aan de orde was; hij heeft de scholen bezocht, gesproken met alle gezaghebbers en autoriteiten, welnu, in zijn geheele werk is geen woord te vinden tot verdediging van den eisch, dat het Nederlandsch voertaal zou moeten worden. De heer van Kol keurt dit op meerdere plaatsen beslist af en voorspelt daarvan de slechtste gevolgen. Anderen hebben zich in gelijken geest uitgesproken. Niet zoolang geleden is er in *Het Vaderland* een artikel verschenen van gelijke strekking. Maar wat nog veel meer zegt, is, dunkt mij, hetgeen ik vind in het Curaçao-nummer van *Neerlandia*, uitgegeven door het Algemeen Nederlandsch Verbond, een vereeniging, die zich ten doel stelt de verspreiding van de Nederlandsche taal. Dit nummer is als het ware een feestuitgaaf ter viering van de stichting der afdeeling Curaçao van dezen bond. Indien men dus ooit of ergens een warm en geestdriftig pleidooi zou hebben verwacht van het Nederlandsch als voertuig bij het onderwijs, dan zou het natuurlijk moeten zijn in dit nummer, waarvan de schrijvers allen in de stadsdistricten wonen, waar nog het meest Hollandsch wordt gesproken. Wanneer men nu het boek openslaat, dan komt bij elke bladzijde de vraag op de lippen: hoe kan men den eisch stellen, dat het Nederlandsch als voertaal zal gebezigd worden, waar iedereen het er over eens is, dat zelfs in de meest beschaafde kringen het Nederlandsch niet wordt gesproken. De een vertelt, dat zelfs op de oudste en deftigste Sociëteit nog voor 80 pct. Papiamentsch wordt gesproken. De schrijver van het artikel over de openbare school zegt, dat jongens, die 8 of 9 jaar de school hebben bezocht, en daar het Hollandsch hebben geleerd, nooit meer Hollandsch spreken, wanneer zij de school hebben verlaten. Maar ik vind in dit nummer geen enkel woord ter verdediging van het Nederlandsch als voertaal, ik tref er op meerdere bladzijden een verdediging aan van het Papiamentsch.

Zoo lees ik bij de schrijvers in het Voorloopig Verslag aangehaald, het volgende: „Ook is de verspreiding der Nederlandsche taal onder de negerbevolking van buiten gering. Dat verwondere niemand, als men bedenkt, dat het volk een zeer gemakkelijke, geheel aan hun organen beantwoordende taal bezit in het Papiamentsch; de kinderen nu leeren in geen twee, drie jaar de zeer moeilijke, voor hun organen bijna onmogelijke Hollandsche taal, die hun daarenboven in hun verder leven van nul en geener waarde is; want gaan zij van hun eiland af, om in Venezuela of Colombia te werken, een lot dat ze bijna allen gemeen hebben, dan kunnen zij wel te recht met hun Papiamentsch, maar niet met het Hollandsch. Men kan Neerlands taal hartstochtelijk beminnen, gelijk schrijver dezes met fierheid erkent te doen, maar toch ligt op den boden aller vragen niet alleen „der menschen zondeschuld" maar ook de dubbeltjes-quaestie, de levensvraag: hoe kom ik aan den kost? En dan moet de Curaçaonaar in de buitendistricten antwoorden: niet met Hollandsch. Waartoe het dan met zooveel moeite leeren? Waarom er mijn tijd aan verliezen, dien ik in de paar jaar van mijn schoolbezoek veel nuttiger besteden kan aan lezen, schrijven, rekenen?

In een ander artikel wordt hetzelfde denkbeeld uitgesproken door iemand die tot de bijzondere scholen in geen betrekking staat, de onlangs overleden predikant bij de Nederlandsche Portugeesche Gemeente, de heer Chumaceiro, een man die veel gevoelt voor de Nederlandsche taal, wiens hart warm daarvoor klopt en die onze taal nog een schoone toekomst in Curaçao voorspelt, maar die het toch opneemt voor hen die meenen, dat het Papiamentsch niet kan worden afgeschaft. Hij zegt: „niet alleen is het een algemeen verlangen, om het Papiamentsch af te schaffen, maar men eischt het zelfs en, daar noch dit verlangen, noch deze eisch bevredigd kunnen worden, beschuldigt men elkander, der jeugd en, over het algemeen, der beschaving een struikelblok in den weg te leggen. Voornamelijk de Katholieke scholen, waar in het Papiamentsch onderwijs wordt gegeven, hebben het in dit opzicht zwaar te verduren gehad en, hoewel oogenschijnlijk de klachten hierover niet geheel ongegrond zijn, zal men na een onpartijdig onderzoek, bevinden, dat, hoe gaarne ook de R. K. geestelijkheid de Nederlandsche taal op hare scholen ingevoerd zouden willen zien, dit niet van haar geheel en al afhanke-

lijk is, omdat men diep ingrijpende bestaande omstandigheden niet over het hoofd mag zien."

Ter waarschuwing wijst diezelfde schrijver er ons op, dat ook door de Vereenigde Staten tevergeefs getracht is op de Filippijnen het Spaansch te laten verdwijnen, en het aan de Engelschen niet is gelukt het Italiaansch op Malta te vervangen door het Engelsch.

Eindelijk heb ik hier nog een courant uit Curaçao, waarin een artikel staat over hetgeen gedaan moet worden in het belang van het openbaar onderwijs, het openbaar onderwijs dat alleen in de stadsdistricten wordt gegeven. In het belang van dat onderwijs wordt nu daar juist aanbevolen, dat men meer aandacht zal schenken aan het Papiamentsch.

Waar de menschen, die de kolonie kennen, zich aldus uitlaten, wensch ik op het gevoelen van den Gouverneur niet af te gaan, te minder nu zijn argumenten mij bijzonder zwak schijnen.

De Gouverneur geeft als hoofdargument, dat men, om een taal te spreken ze eerst moet hooren spreken, en dat, waar het Nederlandsch niet gesproken wordt buiten de school, men het den kinderen dus op school moet laten hooren. Is dit een argument voor zulk een ingrijpende verandering? Als men zich op dit standpunt stelt, dan zou men in Nederland ook een vreemde taal als voertaal moeten gebruiken. Ik ben geen paedagoog, maar paedagogen zullen het met mij eens zijn, dat dit een verkeerde methode zou zijn.

Het tweede argument van den Gouverneur, is dat op de Nederlandsche school niet in Friesland het Friesch en in Limburg het Limburgsche dialect wordt gesproken.

Ik ken geen Papiamentsch en ik durf het ook niet voorlezen uit de hier voor mij liggende couranten, uit vrees het te radbraken, zoo weinig lijkt het op Nederlandsch, maar zij die die taal wel kennen, houden haar veel meer voor een uitwas van het Spaansch dan van het Nederlandsch. Wanneer de Gouverneur deze vergelijking maakt, stelt hij zich, dunkt mij, op het standpunt van de Walen in België, die aan de Vlamingen zeggen: leert Fransch, dan hebben wij ten minste één taal, uw Vlaamsch is toch maar patois.

In Nederland hebben wij het echter in deze altijd met de Vlamingen gehouden en niet alleen met de Vlamingen, maar met elk volk, dat opkomt voor het goed recht van de taal, die het van zijn moeder heeft geleerd. Eindelijk het argument, waarvoor de Minister vooral schijnt te gevoelen — wij vinden er toch een weerklank van in de Memorie van Antwoord —, dat in het Nederlandsch moet worden gedoceerd in het belang der algemeene volkswelvaart en volksontwikkeling, omdat het Papiamentsch een patois is, dat maar door 40,000 menschen wordt gesproken.

Als men zich afvraagt, welke taal het meest door de menschen verstaan wordt, dan zouden wij ook beter doen voor jonge kinderen maar dadelijk het onderwijs te laten geven in een andere taal. Maar bovendien, wat verwacht men dan toch? Gelooft men, dat als de negers Nederlandsch spreken, zij naar Nederland of naar onze Oost zullen komen, of een verlangen zullen krijgen naar onze letterkundige en wetenschappelijke werken? Men zal al blij zijn, dat de negers het tot het spreken van het Nederlandsch brengen. Maar in dat geval zullen zij, zelfs als alle Curaçaonaars Nederlandsch spreken, nog maar leven te midden van een complex van 40,000 menschen, die het verstaan en zullen zij met hun Nederlandsch niet verder komen, wanneer zij zich buiten dien kring begeven, wat voor hen is naar Columbia of Venezuela gaan, waar zij met Papiamentsch nog terecht kunnen.

Om al deze redenen geloof ik, dat men met deze negers voorzichtig moet zijn. Ik vrees, dat, als men dien eisch gaat doorvoeren, het onderwijs nog minder vruchten zal opleveren dan het thans doet en dat de onverschilligheid, die nu bestaat voor onze Nederlandsche taal, bij de bevolking op Curaçao zal plaats maken voor een antipathie, welke zich wel eens van de taal op het volk zou kunnen overplanten. Geloof mij, Mijnheer de Voorzitter, wanneer onze broeders en zusters op Curaçao, die voor het meerendeel Hollandsche mannen en Hollandsche vrouwen zijn, onderwijs geven in het Papiamentsch, doen zij dat niet omdat het hun niet aangenamer en gemakkelijker zou zijn de Nederlandsche taal te gebruiken. Indien zij dit doen en in plaats van te vragen, dat het volk tot hen opklimt, min of meer tot dat volk afdalen door zijn taal te spreken, dan is het omdat een rijpe en rijke ervaring hen heeft geleerd, dat zij door het Papiamentsch gemakkelijker den weg vinden naar het hart, den geest en het verstand hunner leerlingen. Waar zóó de ervaring spreekt, is het wel gewaagd dezen toestand te veranderen, omdat men in Curaçao toevallig een Gouverneur heeft gekregen, die schoolopziener in Nederland is geweest.

(Wordt vervolgd.)

Naschrift van de Redactie.

't Spijt ons zeer, dat wij uit de weinige woorden des Ministers, welke Z. Exc. sprak over de stremming in onze zeilvaart, wel genoodzaakt worden op te maken, dat men aan het Ministerie al heel weinig notitie schijnt te nemen van deze zeer gewichtige gelegenheid voor onze arme kolonie. Hoe anders te verklaren, dat Z. Exc. niet aanstonds over dit ons volksbelang sprak, toen er door VAN KOL op werd gewezen, maar in zijn eerste antwoord zelfs vergat er over te handelen. Van de additioneele rechten wordt niet eens gerept, alsof dit een heel natuurlijk iets was voor Curaçao. Geen woord over het verbod gegeven aan schepen beneden de 40 ton. Het algeheel boycotten onzer zeilschepen wordt ook al niet ten volle begrepen in Holland. De regeling tusschen Venezuela en den Consul van Columbia is voor het eiland Curaçao tot stand gekomen, maar het boycott en onzer schepen is NOG NIET opgehouden.

Dit bezwaar is NIET weggenomen. Noch van Aruba, noch van Bonaire kunnen de schepen direct naar Venezuela zeilen. Dáár is tot op den dag van heden nog niemand gemachtigd om de papieren af te teekenen. Een langere reis dus bijv. van Aruba naar Curaçao van minstens 2 dagen levert derhalve nog wel degelijk een zeer groot bezwaar op voor dat eiland. Door de hoogere onkosten aan gage voor de matrozen, voor levensonderhoud der bemanning, dubbele rechten voor uit- en inklaring, op Aruba en hier, wordt de winst, zoo die er nog is, tot een minimum geredu ceerd.

Meer dan drie maanden duurt de ze onmogelijke toestand reeds voor deze twee eilanden.

Men mocht in Holland daar eindelijk toch wel wat meer aandacht aan schenken.

Zeer tot onze bevreemding werd bij art. 1 littera *b* noch door een der Leden, noch door den Minister met een enkel woord gewag gemaakt van de nieuwe districtsverdeeling.

Nadat de Gouverneur steun had gevonden bij den Minister tot uitvoering van een plan, dat *algemeen* in de Kolonie èn door den Raad èn door de Pers *herhaaldelijk* was afgekeurd, hadden wij van Z. Exc. toch wel de reden mogen vernemen, waarom tegen het EENSTEMMIG gevoelen van den Raad werd ingegaan. De verdeeling der districten is geheel en al een quaestie van localen aard en kan dus het best in de kolonie zelve worden beoordeeld.

Waar nu toch van dat algemeen, eenstemmig oordeel van de Kolonie wordt afgeweken, moet men natuurlijk een zeer gewichtige, doorslaande reden hebben. Hoe kan men nu bij onverhoopt doorzetten van deze, volgens algemeen gevoelen, onredelijke verdeeling der districten, medewerking verwachten in de Kolonie? Men is en blijft er tegen, want men heeft geen enkel deugdelijk bewijs vernomen, wat het algemeen tegenovergesteld gevoelen ook maar aan het wankelen kon brengen. Zoodra de Gouverneur dus ontwerpen zal indienen, welke samenhangen met deze verdeelingen, zullen al deze ontwerpen weer met algemeene stemmen worden verworpen.

Den Heer VAN VUUREN zijn wij zeer dankbaar voor de buitengewone moeite, welke ZEd. zich getroost heeft om zich in onze lastige schoolquaestie in te werken. Zoozeer is ZEd. daarin geslaagd, dat wij met vertrouwen de behandeling van het Ontwerp door den Kol. Raad te gemoet zien. De kleinere details laten wij nu eens geheel buiten bespreking, 't is altijd moeilijk op grooteren afstand ook de kleinigheden scherp te zien, maar de rechtstoestand van het R. K. Onderwijs en de beteekenis van het nieuwe Ontwerp voor onze scholen en voor het volk, vooral der buitendistricten, zijn door dezen uitmuntenden spreker zeer juist weergegeven. Wij zijn oprecht blijde zulk een bekwamen, vaardigen verdediger gevonden te hebben en bevelen Hem onze Koloniale belangen in het algemeen, en de Katholieke in het bizonder, warm aan.

Nieuwsberichten.

Curaçao.

Doodstijdingen.

Zaterdagmiddag omstreeks vier uur zagen wij op het onverwachts wederom de vlag van het Gouvernementshuis halfstok waaien, en spoedig daarop vernamen wij, dat Vrouwe DE JONG VAN BEEK EN DONK-STERN wederom een droevig verlies had geleden door den dood van haar Zuster, Jonkvrouwe CLEMENTINE STERN.

Wij bieden den H. E. G. Heer Gouverneur en zijne zoo herhaaldelijk zwaar beproefde Gade de oprechte betuiging van onze innige deelneming.

* *

✠ DR. I. J. SENIOR is op Nieuwjaardag overleden in den ouderdom van 78 jaren. De ouderen van dagen herinneren zich nog levendig, hoe Dr. SENIOR bekend en gewild was, toen hij hier de geneeskundige praktijk uitoefende en immer bereid was zijn diensten aan te bieden ten behoeve der armen in ons Gasthuis verpleegd.

Jammer, dat een tiental jaren van rust en afwezigheid reeds voldoende schenen om zijn beroemden naam grootendeels te vergeten. Gelijk zoovele verdienstelijke mannen onzer maatschappij had dr. SENIOR meer dankbaarheid verdiend.

Marine.

Bij Kon. besluit is:

1°. de kapitein ter zee J. CARDINAAL eervol ontheven van het bevel over Hr. Ms. pantserschip *Kortenaer* in West-Indië, met den datum waarop hij met particuliere gelegenheid de terugreis naar Nederland zal aanvaarden, en

2°. met dien datum het bevel over genoemden bodem opgedragen aan den kapitein ter zee J. J. HISSING.

* *

H. M. *Kortenaer* zal 1 December onze haven voor goed verlaten en vervangen worden door het pantserschip *Piet Hein* van precies dezelfde afmetingen als de *Kortenaer* en met eenzelfde bewapening, alleen de paardenkrachten der machinen zijn 78 sterker.

Ook de *Piet Hein* is evenals de *Kortenaer* en *Evertsen* in 1894 van stapel geloopen.

Het zou ons echter niet verwonderen, als in dit plan, gedurende de 11 maanden die ons nog van December scheiden nog eenige verandering kwam.

Muziekuitvoering.

Woensdag a. s. om 7½ ure muziekuitvoering in het Paviljoen Wilhelmina, Molenplein, Otrabanda.

Scheepvaart.

Van 16 — 31 Dec. liepen onze haven binnen:

Stoombooten	17
Goeletten	17
Bijlanders	22
Brikken.	2
Totaal	58 schepen.

Dit maakt dus met de 33 van de eerste helft der maand een totaal voor December van 91 schepen.

Gedurende de 12 maanden van 1905 kwamen onze haven binnen slechts 1255 schepen.

In 1904 bedroeg dit getal	1367.
In 1903	1567.
In 1902	1434.
In 1901	1255.

Wij zijn dus zooveel achteruitgaan, dat we precies weer zijn, waar we waren, nu vijf jaar geleden, in 1901.

Sterfte.

Het jaar 1905 is slecht geëindigd. Den 31sten December stierven er alleen in het stadsdistrict 7 personen.

Dankbetuiging.

In dank ontvingen wij een kalender van de heeren J. & D. JESURUN, agenten van *The Manufacturers Life Insurance Co. Toronto, Canada*, en een van den heer F. E. SCHEMEL, fabrikant der cigaretten *Flor de la Habana*.

Prijsuitdeeling.

Om leerlingen en leeraars ten minste nog eenige voldoening te geven, had Vrijdagmorgen de plechtige prijsuitdeeling plaats op de armenscholen der Eerw. Fraters aan de Overzijde. Het grootste gedeelte der leerlingen was weer vrij van de mazelen. In den loop van het jaar werd de school door 450 leerlingen bezocht.

De prijzen werden uitgedeeld door Z. D. H. Mgr. J. J. A. VAN BAARS, terwijl de plechtigheid werd bijgewoond niet slechts door een groot aantal Geestelijken, maar ook door het dagelijksch Bestuur van het A. N. V.: door den Voorzitter, Ondervoorzitter en den Secretaris.

De Eerw. frater RICHARDUS toonde wederom zijn meer dan gewonen tact om met jongens om te gaan en overtuigde allen opnieuw van de groote vorderingen zijner leerlingen. Ofschoon er geen eigenlijk gezegd examen meer plaats had, leverden de enkele proeven van taal en rekenen reeds meer dan bewijzen te over. Het glanspunt der plechtigheid was de Kinder-cantate „Een Lentedag" van J. WORP, welke frisch en vol geestdrift werd voorgedragen. De 22 liederen, waarvan de tekst 15 bladzijden van een schoolschrift besloegen, werden vlot weg, zonder een oogenblik te haperen, uit het hoofd gezongen en zoo duidelijk werden de woorden uitgesproken, dat men niet eens een tekstboekje van noode had. Men kon het die jongens aanzien, dat zij vol bewondering waren voor dien heerlijken, Hollandschen lentedag. De keuze dezer Cantate getuigt derhalve van zeer veel smaak en praktischen zin van den Onderwijzer, die aldus ongemerkt de kinderen liefde instortte voor Holland en zijn poësie, zijn natuur en letteren.

Moge het uitstekend Onderwijs onzer Eerw. Fraters rijke vruchten dragen en hun moeitevolle arbeid meer en meer worden gewaardeerd.

Kol. Raad.

Dezer dagen werd door den Gouverneur bij den Raad ingediend een O. V. houdende bijzondere voorschriften tot voorkoming en beteugeling van gele koorts. Het doel dezer verordening is de maatregelen tegen de gele

koorts meer in overeenstemming te brengen met de gegevens, geput uit de onderzoekingen van wege de Noord Amerikaansche regeering in de laatste jaren op Cuba ingesteld. De quarantaine wordt daardoor meer beperkt, wat tijd en personen betreft, andere nieuwe voorzorgsmaatregelen ingevoerd of beter omschreven.

Het eenig artikel, wat ons minder duidelijk is, luidt aldus:

Art. 12.

Indien de geneeskundige ambtenaar met het onderzoek van de schepen belast niet de overtuiging verkrijgt, dat eventueel voorgekomen, of zich voordoende ziekte- of sterfgevallen niet zijn toe te schrijven aan gele koorts, is hij bevoegd het schip te beschouwen als besmet.

Dat *eventueel* voorgekomen etc. is ons niet duidelijk. Ook vinden wij niet dat de redactie met die twee ontkenningen de bedoeling van den wetgever erg begrijpelijk maakt. Wij lezen er het volgende uit:

De geneeskundige ambtenaar, met het onderzoek van de schepen belast, is bevoegd, zoolang hij niet ten volle overtuigd is van het tegendeel, bij den minsten twijfel, of zich voordoende ziekte- of sterfgevallen soms ook toe te schrijven zijn aan gele koorts, het schip als besmet te beschouwen.

Kabel.

De kabel was weer eens vijf dagen lang gestoord, want Sto. Domingo heeft weer eens een crisis doorleefd. Grl. MORALES is verdrongen door zijn Vice-President Gral. R. CACERES.

De Vlechtcursus.

Goddank, 't gaat uitstekend! Alles wijst er op, dat deze poging om onze vlechtindustrie te verbeteren en uit te breiden eindelijk gelukken zal. Geregeld wonen meer dan 12 meisjes en vrouwen den cursus bij, terwijl telkens nieuwe aspiranten zich aanmelden. En wat ons vooral moed geeft; er is animo bij het werk. Als men het aan de leerlingen overliet, zouden zij den geheelen dag wel willen doorwerken. Van ganscher harte hopen wij, dat dit nu niet alleen het eerste vuur is, maar de vestiging eener krachtige overtuiging, dat een ieder mede moet werken om ons volksbestaan te verbeteren.

Eén ding vervult ons nog met bange vrees.

Zoo deze industrie nu eens werkelijk een volksindustrie werd, zal er dan altijd, en even goedkoop en gemakkelijk, voldoende voorraad stroo aanwezig zijn?

Is het wel mogelijk een volksindustrie te vestigen, wanneer de daartoe noodige grondstoffen van elders moeten worden ingevoerd?

Wij meenen derhalve „de Curaçaosche Maatschappij van Landbouw” zoo krachtig mogelijk te mogen aansporen om zorg te dragen dat stroo binnenkort uit onze eigen Kolonie te kunnen betrekken. Zou die palm niet groeien op de bovenwindsche eilanden, toch zeker wel in Suriname. Laat men nu gelijktijdig op alle plaatsen proeven nemen, of liever laat men zoo spoedig mogelijk een goede palmsoort machtig zien te worden.

Nieuw Consulaat.

De heer J. JANSE, wien wij hierbij onze gelukwenschen aanbieden, is benoemd tot Koninklijk, Keizerlijk Consul van Oostenrijk en Hongarije. Tot dus verre bestond dit consulaat niet, zoodat de oprichting daarvan schijnt te wijzen op toeneming onzer handelsrelatiën met dat rijk, waarover wij ons van harte verheugen.

Buitenland.

FRANKRIJK.

In den Senaat zijn nu alle amendementen op het ontwerp tot scheiding van Kerk en Staat afgehandeld en opgeruimd, en de wet aangenomen met 181 tegen 102 stemmen. De ministerraad besloot de wet direct af te kondigen; zij treedt dan nog niet dadelijk in werking; eerst moet de Raad van State de algemeene maatregelen van bestuur uitwerken tot uitvoering van verschillende bepalingen der wet. De Raad van State heeft 3 maanden tijd voor deze arbeid. — Dat deze anti-clericale wet alleen tegen de katholieke Kerk gemaakt is, heeft een protestantsche predikant, Pannier, aan de *Libre Parole* verklaard. „De wet,” zei hij, „zal den protestantschen eeredienst weinig treffen, zij is veel meer gericht tegen u dan tegen ons.”

Advertentien.

Drukker:

ALFREDO F. SINTIAGO